

**Zafer Paradoksu, Olasılıklar Yanılsaması: Sun Tzu'nun *Savaş Sanatı* Üzerine Eleştirel
Bir Analiz**

Murat Can Uysal

İletişim Bilimleri, Yeni Medya ve İletişim

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Yazar Notu

Murat Can Uysal, <https://orcid.org/0009-0001-9679-8787>

Bu çalışmaya ilişkin yazışmalar Murat Can Uysal'a yönlendirilmelidir. Elektronik

Posta Adresi: murat.uysal@muysl.com

Zafer Paradoksu, Olasılıklar Yanılsaması: Sun Tzu'nun *Savaş Sanatı* Üzerine Eleştirel**Bir Analiz**

Sun Tzu, *Savaş Sanatı*'nda bir savaşın yalnızca askerî güçle değil, akıl, öngörü ve stratejik planlamayla henüz başlamadan da kazanılabileceğini savunur. Ancak Sun Tzu'nun stratejik süreç üzerine geliştirdiği düşünceler kadar, bu düşüncelerin dayandığı bazı temel varsayımların da eleştirel bir gözle değerlendirilmesi gerekir. Özellikle savaşın öngörülebilirliği ve zaferin anlamı konusunda Sun Tzu'nun ileri sürdüğü görüşler, hem kendi içlerinde hem de savaşın siyasi ve toplumsal gerçekliği karşısında bazı çelişkiler barındırmaktadır.

Sun Tzu'nun zafer anlayışında tartışılması gereken ilk nokta, savaş başlamadan önce zaferin koşullarının oluşturulabileceği düşüncesidir. Sun Tzu, "Konuşlanış" bölümünde "Bu nedenle muzaffer olacak bir ordu önce zafer kazanacağı ortamı yaratır, sonra düşmanla savaşa girer" (Sun Zi, 2014, s. 12) ifadesini kullanır. Ancak bu noktada üzerinde durulması gereken asıl husus, zafer için elverişli koşulların ne ölçüde oluşturulabileceğidir. Bir ordunun savaş öncesinde hazırlık yapması, kendi imkânları dahilinde düşmanın olası hamlelerini değerlendirmesi veya öngörü yollarıyla bir plan oluşturması kuşkusuz başarı ihtimalini artırabilir. Ancak bu hazırlıkların zaferin koşullarını kesin olarak oluşturduğunu söylemek mümkün değildir.

Savaş, yalnızca bir tarafın planları doğrultusunda ilerleyen bir süreç olmamakla beraber değişen koşullar, karşı tarafın anlık kararları veya önceden hesaplanamayan gelişmeler dahilinde savaşın seyri her an tarafların lehine veya aleyhine değişebilir.

Ayrıca dikkate alınması gereken bir nokta da karşı tarafın kendi stratejisini geliştirebilecek ve savaşın gidişatını etkileyebilecek bağımsız bir iradeye sahip olma ihtimalinin var olmasıdır. Düşmanın olası hamlelerinin tahmin edilebilir olması, bu tahminlerin nihai gerçekliğini sağlamaz. Geliştirilen stratejinin dayandığı beklentilere

düşmanın uygun hareket edeceğine ilişkin herhangi bir kesinlik söz konusu değildir. Üstelik düşman, beklentiler doğrultusunda hareket etse dahi bu durum bir kandırmaca ya da bir hilenin parçası olabilir. Bu da söz konusu yaklaşımın taşıdığı çelişkinin en belirgin örneklerinden biridir. Bu nedenle savaş başlamadan önce oluşturulan üstünlüğün, henüz gerçekleşmemiş bir çatışmanın sonucunu belirleyeceğini varsaymak, stratejik öngörünün sınırlarını göz ardı etmek anlamına gelir.

Buradaki eleştiri, savaş öncesinde elde edilen stratejik üstünlüğün değersiz olduğunu değil, bu üstünlüğün belirli sınırlar içerisinde değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir. Hazırlık ve öngörü, zafer ihtimalini güçlendirebilir ancak henüz gerçekleşmemiş olasılıklar zinciri göz önünde bulundurulduğunda çatışmanın sonucunu kesinleştirmez.

Sun Tzu'nun zafer anlayışında bir diğer tartışmalı nokta, siyasi irade ile askerî başarı arasında kurduğu ilişkidir. Sun Tzu, "Arazi" bölümünde "Bu nedenle savaşta zafer kazanmanın yolu, hükümdar savaşmama emri verse de [arkasından] zafer geleceksen savaşmak; savaş yolu zafer getirmeyecekse hükümdar savaş emri verse bile savaşmamaktır" (Sun Zi, 2014, s. 31) ifadesini kullanır. Bu düşünce, ilk bakışta komutanın savaş alanındaki koşulları değerlendirme yetisini öne çıkarsa da zaferin siyasi iradenin, devletin ve toplumun çıkarlarının üzerinde tutulabileceği sorununu beraberinde getirir. Ancak zafer, yalnızca savaş alanında düşmanı mağlup etmekten ibaret değildir. Nihai zafer, kimi durumlarda bir çarpışmayı kaybetmeyi veya askerî açıdan avantajlı görünen bir çatışmadan kaçınmayı da gerektirebilir. Bu nedenle savaş alanında elde edilen bir başarıyı, doğuracağı siyasi ve toplumsal sonuçlardan bağımsız olarak değerlendirmek, zaferin asıl amacından uzaklaşması anlamına gelir.

Asıl paradoks, savaş alanında kazanılan bir zaferin, savaşın bütünü açısından yenilgiye dönüşebilmesidir. Bir komutanın askerî başarıya ulaşmak amacıyla aldığı bir karar, devletin siyasi hedefleriyle çeliştiğinde elde edilen zaferin neye hizmet ettiği tartışmalıdır.

Bu konu özelinde Sun Tzu'nun söz konusu yaklaşımında tartışılması gereken asıl sorun, komutanın karar verme yetkisinden ziyade, bu kararın hangi zafer anlayışı doğrultusunda verildiğidir.

Zaferin anlamına ilişkin bu belirsizlik, stratejik öngörünün sınırlarıyla birlikte değerlendirildiğinde bir başka sorunu ortaya çıkarır. Olasılık yanılması olarak ifade edilen durum, gerçekleşmesi muhtemel görülen gelişmelerin kesin bir sonuca ulaşacağı düşüncesidir. Olasılıkların bir tarafın lehine görünmesi, gelişmelerin mutlaka o yönde ilerleyeceği anlamına gelmez. Başlangıçta avantaj sağlayan koşullar, savaşın değişken doğası nedeniyle aynı tarafın aleyhine sonuçlar doğurabilir. Bu durum ele alındığında olasılıkları değerlendirmek ile bu olasılıkların gerçekleşeceğini varsaymak birbirinden farklı iki husustur.

Sun Tzu'nun strateji anlayışı, savaşın öncesinde oluşturulan üstünlüğün ve savaş alanında elde edilen başarının sınırları bakımından yeniden değerlendirilebilir. Stratejik hazırlık zaferin kesinliğini sağlamadığı gibi askerî başarı da savaşın nihai amacına ulaştığını tek başına göstermez. Bu nedenle *Savaş Sanatı*'nda ileri sürülen bu ilkeler, mutlak doğrular olarak kabul edilmekten ziyade, savaşın öngörülemezliği ve zaferin siyasi sonuçları çerçevesinde eleştirel bir değerlendirmeye tabi tutulmalıdır.

Kaynakça

Sun Zi. (2014). *Savaş sanatı* (P. Otkan & G. Fidan, Çev.). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.